

॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥ अध्याय ९ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥ श्रीकुलदेवतायै नमः॥
श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः॥ आतां पूर्वकथानुसंधान। न होतां
बाबांचें अनुज्ञापन। भक्त निजठाया जातां परतोन। कैसे ते शीण पावत॥१॥ तैसीच
बाबांची भैक्ष्यवृत्ती। आनिर्वाणान्त जी सेविली होती। ती पंचसूनादि पापनिवृत्ती। कल्याणार्थी भक्तांच्या॥२॥
तैसेंचि आब्रह्मस्थावरान्त। साईचि सर्वत्र अनुस्यूत। साईचि होऊनि कृपावंत। भूर्ती भगवंत हें ठसवी॥३॥
म्हणवुनी सकळ श्रोतेजन। प्रार्थितों मी श्रवणावधान। सादर परीसतां या कथा पावन।
कृतकल्याण पावाल॥४॥ शिरडीच्या यात्रेचें हें एक लक्षण। बाबांची अनुज्ञा झाल्यावीण। यात्रेकरू परततां
जाण। करी तो आमंत्रण विघ्नांतें॥५॥ तीच एकदां आज्ञा होतां। शिरडींत येईना क्षण एक वसतां। वसतां
चढलेंचि विघ्न माथां। अनुभव समस्तां आहेच॥६॥ आज्ञेबाहेर जे जे वागले। त्यांचे वाटेंत हाल झाले।
कितीएकांस चोरांनीं लुटिलें। स्मरण राहिलें जन्माचें॥७॥ भाकर तुकडा खाऊनि जा म्हणतां। कोणी उपाशीच
घाईनें निघतां। गाडी न मिळतां उपाशीं रखडतां। अनेक भक्तांहीं पाहिलें॥८॥ एकदां पाटील तात्या कोते।

१. एकदा तात्यासाहेब नूलकरांची व भाऊसाहेब दीक्षितांची मंडळी शिर्डीहून निघणार होती. महाराज त्यांना म्हणाले, “उद्या सकाळी जा व कोपरगावाहून जेवून जा !” त्यांनी त्याप्रमाणे तयारी केली व कोपरगावच्या खाणावळीत तयारी ठेवण्याविषयी निरोप पाठविला. पण कोपरगावास पोहोचले तेव्हा जेवण तयार नव्हते आणि गाडीची वेळ जवळ आल्यामुळे न जेवता तसेच स्टेशनवर गेले. तेथे पाहिले तो गाडीला दीड तास उशीर होता. मग गावात टांगा पाठवून, टांगेवाला *

कोपरगांवास चालले होते। आठवड्याचा बाजार तेथे। जाहलें येते मशीदीं ॥९॥ तांगा ठेविला उभा करून। घेतलें बाबांचें दर्शन। चरण वंदिले 'येतो' म्हणून। हें आज्ञापन-मिष केलें ॥१०॥ भक्त करोत टाळाटाळ। बाबा जाणत वेळ अवेळ। पाहोनि तात्या उतावीळ। म्हणती "अंमळ थांबावें ॥११॥ राहूं दे होईल बाजार। जाऊं नको गांवाबाहेर।" परी पाहूनि तात्यांचा आग्रह फार। म्हणाले "बरोबर शामा ने" ॥१२॥ काय शाम्याचें आहे कारण। केलें तया आज्ञेचें अवगणन। बैसले तात्या तांग्यांत जाऊन। बाजारालागून चालले ॥१३॥ दोहों घोड्यांत एक चपळ। रुपये तीनशेंचें पाठबळ। साऊळ विहीर येतां जवळ। अति उच्छृंखल चालले ॥१४॥ कधीं न खाणारा चाबूक फटका। बाजारा जाणारा न भरतां घटका। घोडा पडला कंबरेंत लटका। भरला टचका एकाएकीं ॥१५॥ कैचा बाजार कैचें काय। तात्यांस आठवली साईमाय। वेळीं ऐकतो लळता अपाय। नाही उपाय गत गोष्टी ॥१६॥ ऐसेंच आणिक एकदां घडलें। तात्या कोल्हार गांवा निघाले।

* ब्राह्मण होता त्याच्या हाती खाणावळीतून जेवण आणविले व ती सर्व मंडळी स्टेशनावर जेवली. जेवल्यावर दहा मिनिटांनी गाडी आली. आता याच्या उलट नमुना पाहा -

एकदा रा. रघुवीर भास्कर पुरंदरे आपल्या सर्व मंडळीसह महाराजांच्या दर्शनास गेले होते. येताना त्यांच्या आईच्या आग्रहावरून त्यांनी नाशिकला जाण्याची परवानगी मागितली. महाराज म्हणाले, "जा, दोन दिवस राहा आणि पुढे जा !" त्याप्रमाणे सर्व मंडळी नाशिकला गेली. त्याच दिवशी त्यांच्या धाकट्या भावास अतिशय ताप भरला. सर्व मंडळी घाबरली व मुंबईस ताबडतोब निघून जावे, असे म्हणू लागली. त्यांचे उपाध्येही तसेच म्हणू लागले. पण पुरंदरे म्हणू लागले, "महाराजांनी दोन दिवस राहावयाचे सांगितले आहे, तर दोन दिवस झाल्याशिवाय मी येथून हलणार नाही." मग नाइलाज होऊन सर्व मंडळी राहिली. दुसऱ्या दिवशी भावाचा ताप आपोआप गेला व तिसऱ्या दिवशी मंडळी मुंबई येथे सुखरूप येऊन पोहोचली.

तांगा जोडून पुसाया आले। वंदिलीं पाउलें बाबांचीं ॥१७॥ आतां जाऊन येतो म्हणाले। पूर्णानुमोदन नव्हतें मिळालें। तथापि तात्या तैसेच निघाले। परीसा वर्तलें काय पुढें ॥१८॥ तांगा आधींच तो भिरक्याचा। बेफाम भरधांव उधळला साचा। पाही न वाट खळगे खाचा। जीवावरचा प्रसंग ॥१९॥ असो तो साईकृपेनें टळला। तांगा बाभुळीवर आदळला। बरें झालें तेथेंच मोडला। दगा वटावला पुढील ॥२०॥ ऐसाचि एक मुंबापुरस्थ। आंगलभौम थोर गृहस्थ। मनीं धरोनि कांहीं हेत। आला दर्शनार्थ साईच्या ॥२१॥ होता चांदोरकरांचा वशिला। पत्र लाविलें माधवरावाला। तंबू एक मागून घेतला। निवास लाधला सुखाचा ॥२२॥ बाबांचिया इच्छेविरुद्ध। म्हणेल कोणी 'चढेन मशीद। परतेन दर्शन घेऊनि स्वच्छंद।' अशक्य हें प्रसिद्ध सर्वत्र ॥२३॥ यत्न केला तीन वेळां। मशिदीसी चढावयाला। परी तो सर्व निर्फळ गेला। पाहुणा हिरमुसला मनांत ॥२४॥ इच्छा होती तयाचे मनीं। 'मशिदींत वरती जाऊनी। वंदावें बाबांस गुडघे टेकुनी। हस्त चुंबूनि बैसावें ॥२५॥' इच्छा तयाची ऐसी। बाबा न येऊं देत तयासी। मशिदींत बैसावयासी। आपुलेपार्शीं तेधवां ॥२६॥ खालींच सभामंडपीं असावें। तेथेंचि पाहिजे तरी बैसावें। दर्शन घेणें तेथुनी घ्यावें। परी न यावें वर तेणें ॥२७॥ असो पुढें तो निघे जावया। अंगणीं आला निरोप घ्यावया। "जाशील उदयीक" म्हणती तया। "घाई कासया ही इतुकी" ॥२८॥ लोकांहीं बहुत कथिलें। नानापरी तया विनविलें। परवानगी न होतां जे गेले। बहु पस्तावले म्हणवुनी ॥२९॥ होणारापुढें कांहीं न चले। नाहीं तयाच्या मना तें पटलें। परवानगीविरहित निघाले। हाल जाहले मार्गांत ॥३०॥

गाडी आरंभी नीट चालली। पुढें घोड्यांनीं वाट सोडिली। साऊळविहीर मात्र ओलांडिली। तों पुढें आली बायसिकल ॥३१॥ गृहस्थ होता मार्गे बैसला। पुढें तांगा एकाकीं चमकला। तोल जाऊनि तैसाच कलथला। मार्गे उलंडला मार्गात ॥३२॥ महत्प्रयत्नें तांगा थांबविला। गृहस्थ घसरत घसरत गेला। मग उचलुनी तांग्यांत बैसविला। तांगा हांकिला पुढारा ॥३३॥ शिरडी राहिली एकीकडे। मुंबई राहिली दुसरीकडे। कोपरगांवीं आस्पीटल जिकडे। तांगा मग तिकडे घेतला ॥३४॥ असो कांहीं दिवस तेथ। गृहस्थ पश्चात्तापव्यथित। होते अवज्ञा-प्रायश्चित्त। भोक्तृत्व भोगीत पडले ते ॥३५॥ ऐसे असंख्य अनुभव आले। लोक सहर्जीं शंकू लागले। बाबांची आज्ञा पाळूं सरले। करूं न धजले अव्हेर ॥३६॥ कोण्या गाडीचें चक्र निसटलें। कोणाचें तें घोडें थकलें। गाड्या चुकले उपाशी राहिले। चुरमुरे फांकिले कितीएकीं ॥३७॥ तीच आज्ञा जयांनीं वंदिली। अवेळींही गाडी साधिली। मुशाफिरीही सुखाची झाली। आठव राहिली जन्माची ॥३८॥ वर्षानुवर्षे भैक्ष्यवृत्ति। रुचावी कां बाबांप्रती। ऐसें आलिया कोणाचे चिर्तीं। शंकानिवृत्ती अवधारा ॥३९॥ पाहूं जातां बाबांचें आचरित। भिक्षाचि मागणें त्यांतें उचित। आनंद देई साधी निजहित। साधी गृहस्थकर्तव्य ॥४०॥

२. शिर्डीपासून हे ठिकाण सुमारे तीन मैलांवर आहे. ३. हा अनुभव तर खुद्द या चरित्रलेखकाचा आहे. हा आरंभी एकदा मुले-बाळे व कुटुंब यांसह श्रीसाईंचे दर्शन घेऊन, “भाकर तुकडा खाऊन दुपारनंतर परत जावयास निघ,” असे साईबाबा म्हणाले तरी तिकडे दुर्लक्ष करून, घाईघाईने बैलगाडीने स्टेशनच्या वाटेस लागला. आगगाडीची वेळ साधावी म्हणून गाडी भरधाव काढली असता बैलगाडीचे डावीकडील चाक एकाएकी निसटून गटारात जाऊन पडले. दैव थोर म्हणून गाडी मोडली नाही व कोणी दगावले नाही. पण ते चाक आणून व्यवस्थितपणे बसवून गाडी पुन्हा सुरू होईतो आगगाडीची वेळ निघून जाऊन कोपरगावी खाणावळीत उतरून जेवून मग दुसऱ्या गाडीने त्याला मुंबईस जाणे भाग पडले.

काया-वाचा-चित्त-वित्त। साईपदीं जो समर्पित। ऐसा जो साईचा अनन्यभक्त। आवडे अत्यंत साईस ॥४१॥ जें जें अन्न पाके आश्रमीं। स्वामी तयाचा गृहस्थाश्रमीं। यती आणि ब्रह्मचर्याश्रमी। यांसी होमी प्रथमता ॥४२॥ न देतां आधीं तयां अवदान। स्वयें गृहस्थ जें करी सेवन। आचरूं लागे चांद्रायण। शास्त्रनिर्बंधन त्रिशुद्धी ॥४३॥ यती ब्रह्मचारी यांप्रती। निषेधिलीसे पाकनिष्पत्ती। ते करूं जातां चांद्रायण मार्थीं। आदळे निश्चितीं तयांच्या ॥४४॥ म्हणवुनी तयांची उदरपूर्ति। शास्त्रें निरविली गृहस्थांवरती। यती कधींही न उद्यम करिती। कराया भरती पोटाची ॥४५॥ बाबा नव्हेत गृहस्थ। किंवा नव्हेत वानप्रस्थ। केवळ ब्रह्मचारी बाळ संन्यस्त। भिक्षाचि प्रशस्त तयांसी ॥४६॥ 'अखिल विश्व माझें घर। मीच वासुदेव विश्वंभर। मीच परब्रह्म अक्षर'। हा दृढबोध निर्धार जयाचा ॥४७॥ भिक्षान्नाचा पूर्ण अधिकार। तया विश्वकुटुंबियासचि साचार। इतरांचे विडंबनप्रकार। चव्हाट्यावर पहावे ॥४८॥ आधीं त्यजावी पुत्रेषणा। मग वित्तेषणा लोकेषणा। जो एषणात्रय-निर्मुक्त जाणा। तेणेंचि भिक्षाशना इच्छावें ॥४९॥ नातरी "भिक्षापात्र अवलंबणें। जळो जिणें लाजिरवाणें।" महाराज तुकाबांचें गाणें। अर्थाविणें हें निःसार ॥५०॥ साई समर्थ महान सिद्ध। लहान थोरां हें तों प्रसिद्ध। परी आम्हीचि सदा आशाबद्ध। असन्नद्ध सत्पदीं ॥५१॥ *पंचमहायज्ञावीण।

४. वेदाध्ययन हा ब्रह्मयज्ञ. हा शिर्डीत रोज चाले. भक्तांच्या अधिकारानुरूप महाराज हे कोणाकडून उपनिषदे तर कोणाकडून गीता-भागवतादि ग्रंथ वाचवून घेत. उदाहरणार्थ - कै. बाळूकाकांकडून सभामंडपात भगवद्गीता आणि हैद्राबादच्या एका शास्त्र्यांकडून दिवसा भागवत आणि रा. वझे यांच्याकडून रात्री एकनाथी भागवत वाचवीत. रा. ब. साठेसाहेबांच्या वाड्यात रा. बापूसाहेब जोग आणि रा. भाऊसाहेब दीक्षित यांच्या वाड्यात खुद्द दीक्षितांना ही कामे सोपविली होती. ते दोघे आणि कै. बाळासाहेब भाटे यांच्या हस्तेही हा यज्ञ होत असे. स्वधाकाराने पितरांस आणि स्वाहाकाराने देवांस आहुती देणे हा *

गृहस्थास जें निंद्य जेवण। तें शिरडींत रोज पवित्र भोजन। स्वयें करवून घे साई ॥५२॥ प्रत्यहीं पांच घरें जाई। अतिथियज्ञाचें स्मरण देई। भाग्यवान हा लाभ घेई। आपुले गेहीं बैसून ॥५३॥ सारूनियां जे पंचमहायज्ञ। अवशिष्टान्न करिती सेवन। अज्ञात 'पंचसूना' पापगहन। तयांचें निर्दहन तेणेनि ॥५४॥ कंडणी चुल्ली पेषणी। उदकुंभी आणि मार्जनी। हीं पंचसूना या नांवांनीं। आहेत जनीं प्रसिद्ध ॥५५॥ उखळीं धान्यदाणा घालुनी। वरी मुसळाचे घाव हाणुनी। तूस कोंडा टाकिती काढुनी। होते न जाणुनी जीवहिंसा ॥५६॥ पडेना तें धान्य पचनीं। प्रयोग इतुका जाहल्यावांचुनी। म्हणोनि हें पंचसूनाग्रणी। पाप 'कंडणी' या नांव ॥५७॥ चुलीस सर्पण लांकडें लाविलीं। तेणें पाकनिष्पत्ति झाली। तेथेंही नकळत जीवहत्या घडली। त्या नांव 'चुल्ली' पाप दुजें ॥५८॥ घेऊनि जातें वा जातणी। पिष्ट करितां धान्याचें कोणी। न कळत असंख्य जीवांची हानी। होते त्या 'पेषणी' हें नांव ॥५९॥ वापी कूप तडागामधुनी। कुंभ घेऊनि आणिती पाणी। किंवा नरनारी धुतां धुणीं। असंख्य प्राणी मरतात ॥६०॥ साधावया कुंभस्वच्छते। घांसितां वा उटितां हातें। अनिच्छा जी हत्या घडते। पाप चौथें 'उदकुंभी' ॥६१॥ तैसेंचि शीतोष्ण उदकें स्नान। करू जातां सडा-संमार्जन। जीवहत्या घडे जी दारुण। 'मार्जनी' जाण त्या नांव ॥६२॥ या पंच पापनिर्मुक्तीस। पंचमहायज्ञ गृहस्थास। होतां पंचसूनानिरास। चित्तशुद्धीस लाधे तो ॥६३॥ चित्तशुद्धीचें हेंचि बळ। शुद्धज्ञान उपजे सोज्जवळ। ज्ञानानंतर मोक्ष अढळ।

* पितृयज्ञ व देवयज्ञ. भूतांना बलिदान हा भूतयज्ञ आणि अतिथींना भोजनदान हा मनुष्ययज्ञ.

बाबा या भूतयज्ञ आणि मनुष्ययज्ञ यांसाठी रोज ५/७ घरे स्वतः भिक्षा मागत; आणि आलेल्या यात्रेकरूंकडे इतर अन्नार्थी अतिथीसाठी माध्यान्ह जेवणकाळी कोणाकडून तरी झोळी फिरवीत.

पावती सफल भाग्याचे ॥६४॥ असो हें साईचें भैक्ष्यव्रत । लिहितां लिहितां वाढला ग्रंथ । परिसा एक कथा अन्वर्थ । अध्याय समाप्त करूं मग ॥६५॥ प्रेम असावें मात्र चित्ता । कोणाही सर्वे कांहींही धाडिता । जाहली जरी तया विस्मरणता । बाबा न विसरतां मागत ॥६६॥ असो भाजी भाकर पेढा । भक्तिभाव असावा गाढा । भेटतां ऐसा भक्त निधडा । साईस उभडा प्रेमाचा ॥६७॥ ती एक प्रेमळ भक्ताची कथा । ऐकतां आनंद होईल चित्ता । कोणीही स्वीकृतकार्यीं चुकतां । बाबाचि रस्ता दाविती ॥६८॥ ऐशी ही गोड शिक्षणपद्धती । योग्यवेळीं देती जागृती । धन्य भाग्याचे जे हे अनुभविते । आनंदस्थिती अवर्ण्य ॥६९॥ भक्तश्रेष्ठ रामचंद्र नाम । वडील जयांचे आत्माराम । तर्खड जयांसी उपनाम । विश्रामधाम साई जयां ॥७०॥ परी जेणें नित्य संबोधन । ते बाबासाहेब तर्खड जाण । तेणेंचि ही पोथी चालवूं आपण । नाहीं कारण यापरतें ॥७१॥ साईप्रेमें उचंबळून । तर्खड जैं जात ओथंबून । करूं लागती अनुभवकथन । काय तें श्रवण सुखकर ॥७२॥ काय तयांचें भक्तिविभव । पदोपदीं साईचे अनुभव । एकामागुनी एक अभिनव । सरसाविर्भाव जैं कथिते ॥७३॥ बाबासाहेब अतुल प्रेमी । साईची आलेख्य प्रतिमा धामीं । भव्य चंदनी देव्हारा नामी । पूजनकामी त्रिकाळ ॥७४॥ तर्खड मोठे पुण्यवान । पुत्रही पोटीं भक्तिमान । साईस नैवेद्य समर्पिल्यावीण । करीना अन्नग्रहण तो ॥७५॥ करूनियां प्रातःस्नान । कायावाचामनेंकरून । करी नित्य छबीचें पूजन । नैवेद्य समर्पण भक्तीनें ॥७६॥ हा तयाचा नित्य क्रम । असतां चालला अविश्रम । जाहला सफल परीश्रम । अनुभव अनुत्तम लाधला ॥७७॥ माताही साईची परम भक्त । शिरडीस जाऊं झाली उत्सुक । मुलानें मार्गांत तिच्या समवेत ।

असावे हा हेत वडिलांचा ॥७८॥ इच्छा तियेसी शिरडीस जावें। समर्थ श्रींचें दर्शन घ्यावें। तेथेंचि कांहीं दिवस क्रमावे। चरण सेवावे प्रत्यक्ष ॥७९॥ ऐसा जरी वडिलांचा हेत। जाणें नव्हतें मुलाचें मनांत। कोणी मागें पूजा घरांत। करील नियमित ही चिंता ॥८०॥ वडिल प्रार्थनासमाजिष्ट। तयांस मूर्तिपूजेचे कष्ट। देणें कैसें होईल इष्ट। कोडें हें प्रकृष्ट मुलाला ॥८१॥ तरी जाणोनि तयांचें मनोगत। चिरंजीव प्रयाणीं उद्यत। प्रेमपुरःसर वडिलांस विनवीत। काय ती मात परीसावी ॥८२॥ साईस नैवेद्य केल्याविणें। घरीं कोणीही अन्न न सेवणें। हें इतुकें मान्य केलियाविणें। घडेना जाणें निश्चित ॥८३॥ हें मुलाचें नित्यव्रत। वडिलांस होतें आधींच अवगत। “जा मी करीन नैवेद्य नित। राहीं तूं निश्चित” वदती ते ॥८४॥ “आधीं न करितां साईसमर्पण। न करूं कोणीही अन्नग्रहण। हें माझें वचन मानीं प्रमाण। न करीं अनमान जा स्वस्थ” ॥८५॥ प्राप्त होतां हें आश्वासन। मुलगा शिरडीस करी प्रयाण। पुढें उगवतां दुसरा दिन। करिती पूजन तर्खंड स्वयें ॥८६॥ बाबासाहेब तर्खंडांनीं। पूजनारंभींच दुसरे दिनीं। आलेख्यप्रतिमेसन्मुख येऊनी। लोटांगणीं प्रार्थियेलें ॥८७॥ मुलगा जैसी पूजा करी। तैसीच बाबा माझी चाकरी। असावी कवाईत न घडावी मजकरीं। प्रेम अंतरीं द्या मातें ॥८८॥ ब्राह्ममुहूर्तीं स्नान करून। ऐसें प्रार्थनापूर्वक पूजन। तर्खंड करूं लागले प्रतिदिन। नैवेद्यसमर्पणसमवेत ॥८९॥ नैवेद्यार्थ शर्कराखंड। बाबासाहेब अर्पीत अखंड। ऐसा नियम चालला उदंड। पडला त्या खंड एकदिनीं ॥९०॥ व्यवहारव्यापृत अंतःकरण। तर्खंडांस नाहीं राहिलें स्मरण। होऊनि गेलें सर्वांचें भोजन। नैवेद्यावीण एक दिनीं ॥९१॥ एका मोठ्या गिरणीवरी। तर्खंडसाहेब मुख्याधिकारी। तदर्थ

प्रातःकालचे प्रहरीं। जाणें बाहेरी नित्य त्यां॥१२॥ पुढें मग दुपार भरतां। बाहेरून परत येतां। पूर्वनिवेदित शर्करा प्रसादता। भोजनीं बैसतां पावत ते॥१३॥ ऐसा नियम चालतां। पडलें एकदां विस्मरण चित्ता। राहिली शर्कराखंडनिवेदनता। प्रसादग्रहणता अंतरली॥१४॥ करावया बैसतां भोजन। शर्कराशेष स्वैंपाकीण। पात्रीं वाढी अनुदिन। तीच कीं जाण अन्नशद्धि॥१५॥ परी ते दिवशीं पूजासमयीं। होऊनि कांहींतरी घाई। शर्करा नैवेद्य राहूनि जाई। प्रसाद ठायीं पडेना॥१६॥ त्याच वेळीं पात्रावरून। तर्खड अनुतापयुक्त होऊन। साईप्रतिमा अभिवंदून। साश्रुनयन बोलत॥१७॥ बाबा ही काय माया दाविली। कैसी मजला भूल पाडिली। कवाईतचि मजकरीं घडविली। क्षमा वहिली मज करा॥१८॥ नव्हे भूल हें महापाप। पावलों मी महदनुताप। चुकलों चुकलों मी निस्त्रप। व्हावें मज सकृप महाराजा॥१९॥ लोटांगण घातलें छबीचे चरणा। सखेद गर्हिवरले अंतःकरणा। म्हणती महाराज दयाघना। करीं गा करुणा मजवरी॥१००॥ ऐसें वदत मुलास पत्र। धाडिलें होऊनि अति लाचार। “घडला मजकडूनि प्रमाद थोर। क्षमा कर गा” प्रार्थवें॥१०१॥ “दया करा या अनन्यशरणा।” ऐसी साईसी भाकावी करुणा। अभयकर आणि अभयवचना। मागावें दीना दासातें॥१०२॥ वांद्रें ग्रामीं हा प्रकार। शिरडी शंभर कोस दूर। तात्काळ तेथें पावली खबर। परीसा तें उद्गार बाबांचे॥१०३॥ भूत-भविष्य-वर्तमान। देशकालाद्यनवच्छिन्न। महाराजांसी त्रिकालज्ञान। पहा तें प्रमाण प्रत्यक्ष॥१०४॥ इकडे मुलगा शिरडीस असतां। तेच दिनीं ते समयीं जी वार्ता। घडली साईस वंदूं जातां। श्रोतां सावधानता परीसावी॥१०५॥ मुलगा येऊनि अति उल्हासता। आईसमवेत चरण वंदितां। साई जें आईस वदले तें

परीसतां। पावला विस्मितता अत्यंत ॥१०६॥ “काय करावें आई आज। गेलों मी वांग्यास जैसा रोज। नाही खावया प्यावया पेज। उपाशी मज यावें लागलें ॥१०७॥ कैसा पहा ऋणानुबंध। कवाड होते जरी बंद। तरी मी प्रवेशलों स्वच्छंद। कोण प्रतिबंध मज करी ॥१०८॥ मालक नाही मिळाला घरीं। आंतडीं माझीं कळवळलीं भारी। तैसाचि मी अन्नावीण माघारी। भर दुपारीं परतलों” ॥१०९॥ ऐसे हे बोल जेव्हां परीसिले। चिरंजीवांनीं तात्काळ ताडिलें। आपुले वडील बहुधा विसरले। दावाया चुकले नैवेद्य ॥११०॥ मुलगा बाबांसी करी विनंती। मजला जाऊं द्या घराप्रती। बाबा तयास जाऊं न देती। तेथेंचि घेती ते पूजा ॥१११॥ त्याच दिवशीं शिरडीहून। धाडिलें सविस्तर पत्र लिहून। वितळलें वडिलांचें अंतःकरण। पत्र तें वाचून पाहतां ॥११२॥ इकडील पत्र तिकडे पावलें। मुलालाही आश्चर्य वाटलें। तयाच्याही नयनीं दाटले। अश्रू लागले वहावया ॥११३॥ पहा कैसा हा साईचा खेळ। कैसें न प्रेम उचंबळेल। ऐसा कोण पाषाण असेल। जो न द्रवेल येणेनी ॥११४॥ याच मुलाची प्रेमळ आई। शिरडीस असतां एके समयीं। करीत अनुग्रह बाबा साई। ती नवलाई परीसिजे ॥११५॥ असतां तेथें भोजनागारीं। पात्रें वाढूनि झाली तयारी। इतुक्यांत एक श्वान द्वारीं। भुकेलें दुपारीं पातलें ॥११६॥ भाकर होती ती पात्रावर। श्वानास बाई जों घाली चतकुर। तों एक चिखलांत माखला सूकर। तेथेंचि क्षुधातुर पातला ॥११७॥ वार्ता घडली स्वाभाविकपर्णी। नाही बाईच्या ध्यानीं मनीं। परी दुपारीं आपण होउनी। तीच साईनीं काढिली ॥११८॥ दुपारीं भोजन जाहल्यानंतर। मशिदींत नित्यक्रमानुसार। बाई येऊनि बैसतां दूर। साई सादर पुसती ॥११९॥ “आई त्वां आज मज जेवूं घातलें। तेणें हें आकंठ पोट भरलें। होते हे प्राण व्याकुळ

झाले। ते तृप्त केले गे तुवां ॥१२०॥ ऐसेंच करीत जावें नित्य। हेंच कामीं येईल सत्य। मशिर्दीत बैसून मी असत्य। बोलेन हें त्रिसत्य घडेना ॥१२१॥ ऐशीच माझी दया जाणावी। भुकेल्या भाकर आधीं द्यावी। आपुल्या पोटा नंतर खावी। धरावें जीवीं हें नीट” ॥१२२॥ काय वदले हें साईसमर्थ। बाईस कांहींच कळेना अर्थ। काय असावा कीं भावार्थ। वाणी निरर्थक नव्हे कदा ॥१२३॥ म्हणे मी तुम्हांस वाढीन ऐसें। घडावें तरी मजकरीं कैसें। मीच परतंत्र देऊनि पैसे। मिळेल तैसें खातसें ॥१२४॥ “सेवुनीयां ती प्रेमाची भाकर। जाहलों मी तृप्त निर्भर। अजून मजला येती ढेकर”। बाबा प्रत्युत्तर करितात ॥१२५॥ “तू जेवूं बैसतां द्वारीं येतां। पोटीं क्षुधेची जया व्याकुलता। त्वां देखिलें ज्या श्वाना अवचिता। मज एकात्मता तयासवें ॥१२६॥ तैसें सर्वांगीं माखिला चिखलासी। देखिलें त्वां जया सूकरासी। भुकेनें व्याकुळ झालेलियासी। माझी तयासीं एकात्मता” ॥१२७॥ ऐकोनि बाबांची वचनोक्ती। बाई पावली विस्मय चित्तीं। श्वानें सूकरें मांजरें वावरतीं। बाबाचि काय तीं समस्त ॥१२८॥ “कधीं मी श्वान कधीं सूकर। कधीं मी गाई कधीं मांजर। कधीं मुंगी माशी जलचर। ऐसिया विचरत रूपें मीं ॥१२९॥ पाही भूतमात्रीं जो मज। तोचि माझिया प्रीतीचा समज। तरी तू भेदबुद्धीतें त्यज। ऐसीच भज मजलागीं” ॥१३०॥ वचन नव्हे तें परमामृत। सेवुनी बाई सद्गदित। नेत्र आनंदाश्रुभरित। कंठ दाटत बाष्पांही ॥१३१॥ ऐसीच आणिक या बाईची। कथा सुंदर प्रेमरसाची। समर्थ साईच्या भक्तैक्यतेची। एकात्मतेची निजखूण ॥१३२॥ घेऊनि कुटुंब मुलें बाळें। एकदा पुरंदरे^५ शिरडीस

५. रघुवीर भास्कर पुरंदरे म्हणून श्रीचे एक भक्त वांद्यात रहात होते ते ६. वांगी

निघाले। देई ती वृंताकफळें। प्रेमसमेळें तयांसवें ॥१३३॥ विनवी तयांचे कुटुंबास। भरीत एकाचें करीं बाबांस। दुजयाच्या तळून काचऱ्या खरपूस। वाढीं बहुवस तयांतें ॥१३४॥ बरें म्हणोनि तीं वांगीं घेतली। बाई जेव्हां शिरडीस पातली। आरतीपाठीं भोजनवेळीं। घेऊन गेली भरीत ॥१३५॥ नित्याप्रमाणें नैवेद्य दावुनी। बाई गेली ताट ठेवुनी। सर्वांचे नैवेद्य गोळा करुनी। बाबा भोजनीं बैसले ॥१३६॥ भरिताची चवी चाखितां। लागले रुचकर वाटिलें समस्तां। काचऱ्या खाव्यासें वाटलें चित्ता। वदती आतां आणा त्या ॥१३७॥ निरोप गेला राधाकृष्णीस। बाबा खोळंबले जेवावयास। काचऱ्यांवरी गेलें मानस। करावें काय समजेना ॥१३८॥ हंगाम नाही हा वांग्यांचा। आतां हा पदार्थ होणार कैचा। शोध पुरंदऱ्यांचे कुटुंबाचा। आणीक भरिताचा चालला ॥१३९॥ तिनें आणिलें जें ताट। भरीत हें तों होतें तयांत। असतील तिचिया सामग्रींत। वांगीं कदाचित वाटलें ॥१४०॥ म्हणुनी तिचेपासीं पुसतां। कळली काचऱ्यांची अन्वर्थता। एवढें बाबांचें प्रेम कां त्यांकरितां। चुकलें समस्तां कळून ॥१४१॥ बाई म्हणे भरीत झालें। एकाचें दुपारीं अर्पण झालें। काचऱ्या नेईन मागाहून म्हटलें। दुसरें तें चिरिलें तदर्थ ॥१४२॥ पुढें ही वांग्यांची समूळ वार्ता। हळूहळू जें कळली समस्तां। जो तो आश्चर्य करी चित्ता। पाहूनि व्यापकता साईची ॥१४३॥ आणीक एकदां डिसेंबर मासीं। सन एकूणीसशें पंधराचे वर्षीं। याच बाईनें अति प्रेमेंसीं। पेढा बाबांसी पाठविला ॥१४४॥ बाळाराम परलोकवासी। क्रियाकर्मांतर करावयासी। मुलास त्याच्या जाणें शिरडीसी। पुसावयासी पातला ॥१४५॥ जातों म्हणुनी सांगावयासी। आला मुलगा तरखंडांपाशीं। तयांसवें कांहीं बाबांसी। द्यावें मनासी कुटुंबाच्या ॥१४६॥

पेढ्यावांचून दुसरें कांहीं। पाहूं जातां घरांत नाहीं। आधींच निवेदित पेढा तोही। मुलास घाई जाण्याची ॥१४७॥ शिवाय तो मुलगा सुतकी। पेढाही एक उच्छिष्ट शिलकी। तोचि पाठवी त्यासर्वेचि कीं। साईमुखीं अर्पावया ॥१४८॥ म्हणे दुसरें कांहीं नाहीं। हाचि आतां घेऊनि जाई। प्रेमपुरःसर हाचि देई। खातील साई आवडीनें ॥१४९॥ पेढा गोविंदजीनें नेला। परी तो जेव्हां दर्शनार्थ गेला। पेढा बिऱ्हाडीं विसरुनि राहिला। धीर तें धरिला बाबांनीं ॥१५०॥ पुढें जेव्हां तिसरे प्रहरीं। मुलगा पुनश्च आला दरबारीं। तेव्हां विसरला पूर्वींच्या परी। आला रिक्तकरीं मशिदीस ॥१५१॥ “त्वां मजसाठीं काय आणिलें”। बाबांनीं त्यास पुसून पाहिलें। “कांहीं नाहीं” म्हणतां पुसिलें। स्मरण दिधलें लवमात्र ॥१५२॥ “तुला कोणीं कांहीं वस्तू। दिधली नाहीं का मजप्रीत्यर्थ”। “नाहीं” म्हणतां साईसमर्थ। प्रश्न स्पष्टार्थ पुसिती ॥१५३॥ “अरे घराहून निघतेवेळीं। नाहीं का दिधला तुझियाजवळी। खाऊ आईनें प्रेमसमेळीं”। तेव्हां मग झाली आठवण ॥१५४॥ जाहला अति लज्जायमान। कैसें तरी पडलें विस्मरण। अधोवदन क्षमा मागून। चरण वंदून निघाला ॥१५५॥ धांवत धांवत बिऱ्हाडीं गेला। पेढा आणुनी बाबांस दिधला। हाती पडतांच मुखीं समर्पिला। भाव संतर्पिला आईचा ॥१५६॥ ऐसा हा साई महानुभाव। जया मनीं जैसा भाव। त्या तैसा देऊनि अनुभव। भक्तगौरव वाढवी ॥१५७॥ आणिक या कथांचें इंगीत। भूतीं सदैव पहावा भगवंत। हेंचि सकलशास्त्रसंमत। हाचि सिद्धांत येथील ॥१५८॥ आतां पुढील अध्याय श्रवणीं। कळोनि येईल बाबांची राहाणी। कोठें ते निजत

७. बाळाराम मानकर म्हणून बाबांचे एक भक्त होते त्यांचा हा मुलगा

कवण्या ठिकाणीं। सावचित्तपर्णीं आकर्णजे ॥१५९॥ हेमाड साईपदीं शरण। श्रोतां आदरें करिजे मनन।
झालिया कथेचें निदिध्यासन। कृतकल्याण पावाल ॥१६०॥ स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते।
भक्तहेमाडपंतविरचिते। श्रीसाईसमर्थसच्चरिते। नवमोऽध्यायः संपूर्णः*॥

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

*टीप :- श्रीसाईनाथांच्या एका सद्भक्ताने सुचविले आहे की, या अध्यायाचा विषय हेमाडपंतांच्या नेहमीच्या पद्धतीप्रमाणे शेवटच्या ओवीत दिलेला नाही असे वाटते. तो विषय 'आज्ञावज्ञाविघ्नं, पंचसूनादि पातकक्षालनं तथा भक्त तर्खडकथा निरुपणं' असावा.